

Edito

De Belgische mama's

Les mamàs belgues of de Belgische mama's: ik had nog nooit van hen gehoord. Tot ik via Rudi Van Doorslaer, directeur van CegeSoma, in contact kwam met Sven Tuytens, VRT-correspondent in Spanje. Sven had namelijk een artikel geschreven over Piet Akkerman, een jonge Joodse Antwerpenaar en militant in de Algemene Diamantbewerkersbond, die in de herfst van 1936 samen met zijn broer Emiel ging meevechten met de Internationale Brigades in de Spaanse Burgeroorlog. Piet en zijn broer stierven al enkele maanden later, hij was pas 23, zijn broer 28 jaar. Het artikel verscheen in een vorig nummer van *Brood & Rozen*¹ en is nu ook in een uitgebreidere versie te lezen in het heel mooi uitgegeven boek *Israël Piet Akkerman. Van Antwerpse vakbondsleider tot Spanjestrider*.

Tijdens zijn opzoekingen in het CegeSoma geraakte Sven Tuytens gefascineerd door een foto uit 1937 met een groep jonge vrouwen op de Plaza de Catalunya in Barcelona. Rudi Van Doorslaer vertelde hem dat de meest markante vrouw die centraal op de foto staat, de weduwe was van Emiel Akkerman. Vera Luftig, zo heette ze, was samen met 20 Joodse Belgische vrouwen – onder meer haar twee zussen en de vriendin van Piet Akkerman – naar

Spanje getrokken. Daar gingen ze als hulpverpleegsters werken in het militair hospitaal van Ontinyent, een stadje tussen Valencia en Alicante.

Terug in Madrid contacteerde Sven onderzoeker Joan Torró Martínez die in Ontinyent woont en enkele artikels over het hospitaal schreef. Hij vertelde Sven over een – nog levende – Spaanse verpleegster die de jonge vrouwen gekend had. Sven liet er geen gras over groeien en trok in april 2014 met een cameraman naar Ontinyent. Hij maakte er een indrukwekkende documentaire over de Belgische verpleegsters, die in de volksmond – in het Valenciaans – *les mamàs belgues* werden genoemd. Onze directeur Geert Van Goethem woonde in april 2016 de première van de documentaire bij, en was behoorlijk onder de indruk: er waren meer dan 500 aanwezigen, onder wie nazaten van zowel republikeinen als frankuisten.

De film kreeg ook veel Spaanse pers. Het debat rond de Spaanse Burgeroorlog is in Spanje immers zeer actueel, maar tegelijk ook bijzonder gevoelig. Volgens Tuytens kan de meer 'neutrale' inbreng van buitenlanders misschien wel een manier zijn om de Spanjaarden met hun verleden te helpen omgaan. Er zijn inderdaad ver-

schillende 'buitenlanders' actief bezig met onderzoek over de Spaanse Burgeroorlog. En wat het militair hospitaal in Ontinyent betreft, is er zelfs interesse van buiten Europa: de Canadees Nicolas Lépine focuste in zijn doctoraat op de solidariteit van de internationale socialistische beweging met republikeins Spanje. Hij kwam zo terecht bij het hospitaal in Ontinyent, het enige hospitaal in republikeins Spanje dat ondersteund werd door de socialisten – de andere waren alle in handen van de communistische Internationale Rode Hulp. Het eerste deel van zijn verhaal verscheen ook al in *Brood & Rozen*.² In dit nummer brengen we het onderzoek van Nicolas Lépine en Sven Tuytens over het fameuze hospitaal samen. Waar Lépine vooral de politieke context schetst waarin het hospitaal functioneerde, focust Tuytens op het wel en wee van de Belgische verpleegsters. Straffe madammen, zo lezen we bij Tuytens: 'Ze vielen op in het Ontinyent van 1937 waar het begrip "vrijgevochten vrouw" nog heel nieuw was. De hulpverpleegsters namen actief deel aan het sociale leven in de stad. Samen met de patiënten organiseerden ze solidariteitsacties en stichtten ze een eigen koor.' Beide artikels spreken des te meer aan door hun herkenbaarheid. Ze gaan over jongeren die meevechten in een buiten-

landse oorlog en er sneuvelen, over vluchtelingen, over internationale solidariteit. En ook over hoe politiek gekonkel die solidariteit kan hypothekeren.

Verder in dit nummer stelt Donald Weber een geestig curiosum voor over de eerste gsm in ... 1921! Gert Van Overstraeten heeft alweer een stuk archief verwerkt van de fietsersbeweging. Prof. Paul Aron ten slotte gaat in zijn recensie over het boek *Émile Verhaeren inédit*, dieper in op de vermeende anarchistische sympathieën van de schrijver Émile Verhaeren, die honderd jaar geleden stierf. In dat verband misschien nog een tip voor een mooie zomerdag: in het Emiel Verhaerenmuseum in Sint-Amands loopt de tentoonstelling *Verhaeren, een dichter voor Europa*. Een selectie van zeldzame boeken, geïllustreerde uitgaven, foto's en documenten die de Europese dimensie van de dichter toelichten.

Paule Verbruggen

¹ Sven TUYTENS, Op zoek naar sporen van Piet 'Israël' en Emiel Akkerman in Spanje (november 1936-januari 1937). In: *Brood & Rozen*, (2015)2, pp. 26-39.

² Nicolas LÉPINE, De Belgische Werkliedenpartij en de solidariteit met het republikeinse Spanje, 1936-1937. In: *Brood & Rozen*, (2014)3, pp. 4-23.